

Nr 950

Av fru Sjövall m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 161, angående omläggning av utbildningen av sjuksköterskor m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 161/1965 framläggs på grundval av ett betänkande av 1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen ett förslag om förbättrad utbildning av sjuksköterskor. Förslaget omfattar endast grundutbildningen, som på fem terminer leder fram till legitimation.

Vi beklagar att ståndpunktstagande nu måste tagas till förslaget om grundutbildning utan att förslag till vidareutbildning kan överblickas. Det bör dock förutsättas att föreliggande förslag betraktas som ett provisorium och att slutgiltigt beslut först fattas sedan förslaget till vidareutbildning presenterats.

Departementschefen framhåller i propositionen att vad utredningen angett som sjuksköterskornas grundfunktioner på ett klagrande sätt beskriver det ansvarsområde som sjuksköterskan bör ha. Han instämmer även i det utbildningsmål som framlagts av utredningen. Propositionen ansluter sig vidare till den föreslagna läroplanen för grundutbildningen på fem terminer.

Däremot har departementschefen gått emot utredningens förslag beträffande krav på teoretiska förkunskaper för tillträde till sjuksköterskeutbildningen. En enhällig utredning hade förordat att, under en övergångsperiod intill dess fackskoleorganisationen blir utbyggd, slutbetyg från grundskolans teoretiska linjer g, h, t och s med särskild kurs i matematik bör ge behörighet till inträde vid sjuksköterskeskola på samma sätt som realexamen, normalskolekompetens och normalkurser vid folkhögskola. Kunskapsnivån borde motsvara betyget 3 i matematik särskild kurs, fysik och svenska samt betyget 4 i kemi. Därtill föreslog utredningen att inträdesprov skulle anordnas. Dessa motiverades dels av att den tidigare provlevtiden skulle slopas, dels av att rekryteringen under flera år framåt kom att ske från skilda skolnivåer. Proven skulle säkerställa ett kvalitativt tillfredsställande, homogent urval av elever.

I propositionen tas inte ställning till utredningens förslag att man på längre sikt bör bygga utbildningen på genomgången fackskola. Beträffande nuläget och de närmaste åren anser departementschefen att sjuksköterskeutbildningen skall tillhöra grundskolans kompetensområde. Elever från samtliga linjer i grundskolans årskurs 9 bör kunna vinna inträde varvid dock anges att vissa kompletteringar torde behövas främst för elever

från de mer praktiskt inriktade linjerna utan att dessa kompletteringar närmare preciseras. Vidare deklarerar departementschefen att de av utredningen föreslagna inträdesproven inte bör genomföras. De generella bestämmelser som gäller antagning av elever till utbildning som bygger på grundskolan anses böra tillämpas även på sjuksköterskeutbildningen.

I detta sammanhang vill vi erinra om att för inträde till de medicinskt-tekniska assistentutbildningarna gäller att ha slutbetyg från grundskolans 9g, h, t eller s med särskild kurs i matematik och engelska eller närmast motsvarande kunskaper. Vi anser det var självklart att inträdeskraven till sjuksköterskeutbildning ej bör vara lägre än till de medicinsk-tekniska assistentutbildningarna. Snarare bör det vara tvärtom.

Vi delar helt departementschefens positiva ställningstagande beträffande utredningens förslag till målsättning och läroplan för sjuksköterskeutbildningen.

Sjuksköterskornas arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvården har blivit alltmera krävande framför allt beroende på den snabba medicinska och tekniska utvecklingen samt på den komplicerade personal- och utbildningssituationen inom området. Sjuksköterskorna måste vara högt kvalificerade och kunna fungera som arbetsledare och handledare för skilda kategorier av personal och elever om patienterna skall erhålla den vård de har rätt att kräva.

Det är emellertid att märka att förutsättningen för tillgodogörande av läroplanen är att sjuksköterskeeleverna skall ha den skolbakgrund som utredningen uppställt som minimikrav samt att inträdesprov hålls under en övergångsperiod intill dess fackskolan kan gälla som kompetenskrav för inträde till sjuksköterskeutbildning. När departementschefen deklarerar att han ansluter sig till utredningens målsättning och läroplan för sjuksköterskeutbildningen, fullföljs i praktiken inte denna uppfattning genom att en väsentlig minskning av förkunskaperna godtagits.

Vi finner denna nedskärning av inträdeskraven oroande.

Utredningen angående sjuksköterskeutbildningen har byggt sitt ställningstagande beträffande läroplanen på utredningens särskilda minimikrav på skolunderbyggnad. Bl. a. visar en undersökning som utredningen gjort beträffande studieavbrotten, att procenttalet avbrott inom årskullarna varierar mellan 6 och 11 % med en genomsnittsprocent på 8,7. Utredningen har också undersökt orsakerna till studieavbrotten under 1958—1962 och därvid funnit att bristande förutsättningar att uppfylla utbildningskraven anges direkt som skäl i 182 fall, vilket utgör 28 % av samtliga avbrott. Enligt utredningen har man skäl förmoda att bristande studieförutsättningar legat bakom studieavbrotten i större utsträckning än vad som framgår av ovan angivna procenttal, då bristande studieförutsättningar kan förmodas ligga bakom även andra angivna skäl. Sälunda har

19,4 % angivit ångnat yrkesval eller övergång till annan utbildning. Att bristande förutsättningar att uppfylla utbildningskraven och då i första hand kraven på att klara den teoretiska utbildningen utgör en av de väsentligaste avbrottsorsakerna, framgår av det faktum att 32 % av samtliga avbrott — 211 elever — skett under den första läskursen.

Resultatet av utredningens undersökning ger enligt vår åsikt belägg för att de nuvarande inträdeskraven varit för låga.

Slutsatsen blir enligt vår mening att kraven tidigare hade bort skärpas och inträdesprov införas för att undvika misslyckaden, vilka ur såväl individens som samhällets synpunkt är otillfredsställande. Avbrotten innebär bl. a. att det, i förhållande till behovet, ringa antalet kliniska utbildningsplatser inte kan till fullo utnyttjas, vilket måste betraktas med särskilt allvar.

Det är angeläget både med tanke på en tillräckligt hög nivå på utbildningen och på de krav som ställs på sjuksköterskorna, att de av utredningen föreslagna minimikraven på skolunderbyggnad jämte inträdesprov kommer att gälla för sjuksköterskeutbildningen. Vidare bör preciseras att dessa krav endast skall gälla under en övergångsperiod intill dess fackskoleväsendet byggts ut.

När fackskolan helt byggts ut bör fackskolekompetens eller motsvarande, exempelvis särskilda folkhögskolekurser, uppställas som minimikrav för inträde till sjuksköterskeskola. För de undersköterskor som önskar gå vidare till sjuksköterskeutbildning och som enbart har grundskola bör särskilda kompletteringskurser anordnas före utbildningens början.

Vi vill i detta sammanhang understryka det av utredningen påvisade behovet av ett ökande rekryteringsunderlag av sjuksköterskor med fullständig gymnasieutbildning bl. a. med tanke på den stora bristen på administrativa befattningshavare och lärare inom hälso- och sjukvården och anser att initiativ bör tagas till studentkurser för sjuksköterskor utöver den som redan finns vid statens sjuksköterskeskola i Stockholm. Detta torde sannolikt ha en främjande effekt på manlig rekrytering.

I propositionen anföres att utredningens förslag till avkortad studiegång bör överarbetas i syfte att ytterligare avkorta densamma, vilket skulle ske genom tillsynsmyndighetens försorg. Med hänsyn till att sjukvårdsbiträdes- och undersköterskeutbildningen, som jämte praktik ligger till grund för den avkortade studiegången, syftar till helt andra utbildningsmål än sjuksköterskeutbildningen, måste fördjupning ske inom alla ämnesområden vid denna utbildningsgång.

Enligt vår mening bör samma inträdeskrav gälla för dem som genomgått sjukvårdsbiträdes- och undersköterskeutbildning som för övriga sökande till sjuksköterskeskola.

Den av departementschefen föreslagna ytterligare förkortningen av utbildningen i förhållande till utredningens förslag måste anses innebära viss risk för en kvalitetssänkning av utbildningen. Något beslut i denna fråga bör ej fattas utan försöksverksamhet.

Ännu en fråga må här anföras som inte berörts i propositionen. Det gäller samarbetet mellan skolverket, medicinalstyrelsen och sjukvårdshuvudmännen. Utredningen understryker att ett väl fungerande samarbete måste säkerställas. Det har övervägts om detta samarbete kräver några institutionaliserade former. Bl. a. framhålls att det är av betydelse att skolverket ingående samråder med medicinalstyrelsen innan läroplan inklusive kursplaner eller ändringar i dessa fastställs. Enligt vår mening bör detta betydelsefulla samarbete stadfästas genom beslut i frågan.

Med hänvisning till ovanstående hemställas,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 161 måtte

1) hemställa att bestämmelser övergångsvis utformas så att minimikraven för inträdessökande till sjuksköterskeskola måtte fastställas till grundskolas teoretiska linjer g, h, t och s med särskild kurs i matematik och engelska samt att inträdesprov måtte anordnas,

2) uttala att inträdeskraven efter fackskoleväsendets genomförande måtte bli fackskolekompetens med naturvetenskapligt tillval eller däremot svarande kunskaper,

3) uttala önskvärdheten av att särskilda studentkurser anordnas,

4) besluta att beträffande längden och utformningen av den avkortade studiegången till sjuksköterskeutbildning inga ytterligare förkortningar företas förrän försöksverksamhet anordnats, samt

5) besluta att samarbete i fastställda former skall äga rum mellan skolverket, medicinalstyrelsen och Landstingsförbundet beträffande läroplan, kursplaner etc. för sjuksköterskeutbildningen.

Stockholm den 19 november 1965

Elisabet Sjövall

Cecilia Nettelbrandt

Astrid Kristensson

Anders Dahlgren

Ingemar Mundebo

Per Peterson

Thorvald Källstad